

præcipuis festivitibus et ab apostolica sede indictis temporibus ad missarum solummodo solemniam, careat illo honore, et, ut beatus papa Gregorius ad Joannem Panormi episcopum ait, quia grave jugum, atque vinculum cervicis, non pro ecclesiastica, sed pro quadam sæculari dignitate defendat, permissa qua abutitur careat dignitate, quia jure privilegium meretur amittere qui audacter usurpat illicita.

EPIGRAMMA.

De Apostolis in Christi ad cælos Ascensione obstupescensibus.

(Bibl. Patr., Lugd., tom. XII.)

Luce videt Christum Petrus quem nocte negavit,
Et cecinit Dominum pergere ad astra suum.
Territus Andreas orat: Miserere, Magister;
In regnum Patris collige discipulum.
Jacobus expavit hominem per nubila ferri;
Supponit scapulas, dat pia vota Deo.
Hæret ab aspectu tremulus per membra Joannes,
Et turbatus, adhuc sic stetit ut placeat.
Quin sequimur te, Christe! vocat sine voce Philippus:
Num projectus ego, liber et implicitus?
Bartholomæe, pedes Christi pendere tremiscis,
Et vis (si capias) tendere pace manus.
Thomas, ex toto nondum satiatus amore,
Se palpate putat vulnera, membra, latus.
Matthæus, muto simillis, per scripta locutus:
Nam timor invasit nota silere senem.
Jacobus Alphæi pallet, sine morte sepultus:
Dans comites oculos, reddere quod potuit.
Ilic stupet attonitus Simon migrasse Tonantem,
Et fugit affectans fulgura velle pati.
Matthias portæ cæli defixus inhæret,
Omnia, cum Christo teste, abiisse putans.
Judas e cunctis corpus sine fronte levatus,
Conspicit occisum vivere in orbe Deum.

PRIVILEGIUM BOBIENSI COENOBIO DATUM.

(Ughelli, Ital. Sac., t. IV.)

Honorius episcopus, servus servorum Dei, fratri Bertulfo abbati presbytero.

Si semper sunt concedenda quæ piis desideriis congruunt, quanto potissimum ea quæ per cultus prærogativam noscuntur non sunt omnia abneganda, quæ sunt in largitoribus non solum postulanda, sed vi charitatis procul dubio exigenda. Petis nos igitur

A ut monasterio sanctorum Petri et Pauli in Ecclesia Bobio constituto, quo præesse dignosceris, privilegia sedis apostolicæ largimur, quatenus sibi jurisdictione sanctæ nostræ Ecclesiæ, cui Deo auctore præsedimus, Ecclesiæ constitutum nullius Ecclesiæ jurisdictionibus submittaris, pro qua re piis votis facilites, ac nostra auctoritate id quod a tua dilectione exposuimus, affectui mancipari, et ideo omnem cuiuslibet Ecclesiæ sacerdotem in prædicto monasterio ditionem qualibet auctoritate ne extendere, atque sua auctoritate nisi a præposito monasterii fuerit invitatus, missarum solemnitate celebrare omnino prohibemus. Curæ ergo tuæ sit monasterii fratres quo poteris egregiis moribus ac vita irreprehensibili exornare, ut profecto juxta id quod... apostolicis B privilegiis maluit inconcusse dotandos, desideret potius et anhelet inviolabili cœlestis affluentia munere, diurnis sanctæ disciplinæ precibus decorandos; sit profecto communis et sincera vita, sit sobria, communis sinceritas, ut quibus est mortuus mundus ac sepultus pro incentiva contentionis vitia minime sunites? qua incassum quis et frustra laborare cognoscitur, si superbæ vitiorum auctrici colla submittere sentiat; sit excelsa inde humilitas, quia per hanc cœlesti artem cœlestium munerum possidere. Sit igitur ante oculos mentis et corporis traditionum regula paternarum, et unusquisque prælatus noverit qualiter debeat imperare subditis, ne dum aspera et nec unicuique fratri aptissima ratione impleri usque ad complementum... Dei imperantes in discretione C subjecti sit, itaque moderata vivacitas, sit sollicitudinis supereminens in fratribus strenuitas, ut dum regulariter omnes qui Deo integerrime conferuntur per obedientiæ lineam bene servientes exhibeant temporalia, ad gaudia cœlestis patriæ proveniant sempiterna. Et hæc quidem quæ ad sollicitudinem pertinent dixisse sufficiant; ante omnia cum Redemptoris nostri misericordiam, cui ingeniscere redemptionem nostram expectantem, enixius cum singultis et gemitibus expectamus, ut ea quæ pietas flagitat, fragilitas humanæ conditionis sufficienter atque confidenter de sui auctoris suffragatione adimpleat. Bene valete.

Datum III Id. Januarii, imperii dominis piissimi Aug. Eraclio anno 8, P. C. ejusdem anni 18, atque Eraclio Constantino novo filio ipsius an. 16, ind. 1.

APPENDIX.

I.

DIFFLORATIO EX EPISTOLA SANCTI MAXIMI AD MARINUM PRESBYTERUM, APOLOGIAM INTER CÆTERA PRO HONOBIO FACIENTIS.

(Mansi, Conc. Collect., tom. XII.)

Honorium etiam Romanum papam non diffiteror naturaliter in Christo voluntatum dualitatem, in epistola quam scripsit ad Sergium, eo quod unam dixerit voluntatem; sed potius confiteri, et hanc

fortassis etiam constabilire. Nam hoc non in reprobationem dixit humanæ Salvatoris et naturalis voluntatis, sed quod nullatenus conceptionem eius, quæ fuit sine semine, vel incorruptam nativitatem præcesserit voluntas carnis, vel cogitatio vitio a. Sola namque voluntas divina atque paterna, per Filium unigenitum per semet operantem, propriam incarnationem sanctique Spiritus conventionem hanc operata est; et quod hunc sensum sectetur hinc est ma-

infectum. Cum enim dixisset quia propter ineffabilem unitatem humanæ ac divinæ naturæ, et Deus dicitur patri, et humanitas de cœlo cum humanitate [*Leg. divinitate*] descendisse, et hoc modo ostendisset eorum quæ naturaliter insunt utrique naturæ unius Christi et Dei Filii per commutationem summam redditionem, subinfert: «Unde, inquit, et unam voluntatem fatemur Domini Jesu Christi,» quomodo ait: «Quia profecto a divinitate assumpta est natura nostra, non culpa,» id est, non a peccato, propemodum cuius magno effatus Athanasio, qui hæc contra Apollinarium impium scribit: «Natus est ex muliere, de prima plasmatione hominis formam sibi erigens in ostensione carnis absque carnalibus voluntatibus, et humanis cogitationibus in imagine novitatis. Voluntas enim sola divinitatis est, quoniam natura tota divinitatis est. Denique Verbi propter nos secundum carnem nativitas super nos progressio facta est. Non enim carnis vitiosa præcessit voluntas vel cogitatio, sicut in nobis aspicitur, propter generis desiderium, quod a deceptione primi parentis obtinuit, sed voluntas divinitatis sola per Filium, qui secundum beneplacitum Patris, et cooperationem Spiritus sancti, propriam, ut dixi, per se operatus est incorporationem, gerens in se et per se noviter inventum naturæ modum nativitatis, et sine semine suam ipsius patrans conceptionem ex sancta Dei genitrice semperque virgine Maria.» Hac ergo ineffabili nativitatis ejus inspecta ratione, ille quidem voluntatem solam in eo divinitatis dixit, hic vero voluntatem unam Domini nostri Jesu Christi. Quia profecto, inquit, a divinitate assumpta est natura nostra, non culpa, absque carnalibus voluntatibus, et humanis cogitationibus, ut sacratissimus Athanasius ait. Non tamen perhibuit eum tanquam hominem, quia est quoque natura Deus, non habere humanam voluntatem et naturalem, quemadmodum et divinam atque paternam. Id ipsum autem etiam in subsequenti innuit, asserens: «Sine peccato conceptus est de Spiritu sancto, et sancta immaculata semperque virgine Dei genitrice Maria, et sine contagione ex ea secundum carnem natus est.» Divinam quoque Scripturam in laudem et vituperationem profert carnis memoriam facere; non aliam, absit, natura et substantia Domini carnem quam nostram commonens intelligendam, qui etiam hanc sciebat assumptam ex nostra substantia, id est, ex congenitæ nobis semper virginis et Dei matris sanctis visceribus, sed alienam a vitio, et nullatenus legem prævaricationis habentem, sicut nos, in membris repugnantem spiritus legi. Non enim assumpta est, ait, a Salvatore caro a peccato corrupta, quæ repugnaret legi mentis ejus. Cujus enim sementationem, quæ per peccatum efficitur, non præcessit generationis lex, hujus omnino nec in membris est, sed lex divinæ justitiæ ad imaginationem nobis ostensa, et eam quoque, quæ ex prævaricatione naturæ illata est, perfecte demolitur. Venit enim sine peccato querere et salvare quod perierat, id est, naturam humani generis quæ peccaverat. Alia

A enim lex in membris ejus, aut voluntas diversa vel adversa non fuit in Salvatore. Hinc ostendit, non quod non habuerit humanam voluntatem et naturalem (non enim hoc dixisse videtur), sed quod sicut homo neque secundum corpus per membra quamlibet habeat præter naturæ leges operationem; neque rursus secundum animam voluntatis contrarium vel sine ratione motum, veluti nos, quia et super legem natus est humanæ naturæ. Expressius autem et in subsequentibus comprobatur, quod sermo sibi esset tantum, vitiatam et non naturalem a Salvatore determinandi voluntatem, et quod in naturali ac humana ad paternam ac divinam coaptatur quidem, sed nullam haberet ad illam ex repugnatione diversitatem. Normam autem dans nobis seipsum, quod proprie suum erat, voluntarie subiciebat; commendabat vero paternum. Quatenus et nos imitati, quod nostrum est reprobat, quod divinum est omni studio expleamus, dicens ita: «Licet enim scriptum sit: *Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me Patris* (Joan. vi), et, *Non quod ego volo, sed quod tu, Pater*; non sunt hæc diversæ voluntatis, id est, contrariæ ac repugnantis, sed dispensationis humanitatis assumptæ, quæ sua compassibiliter fecit quæ nostra sunt. Ista enim propter nos dicebat, quibus dedit exemplum pietatis magister, ut sequamur vestigia ejus, non suam unusquisque nostrum, sed Domini potius in omnibus præferat voluntatem.» Non ergo interemptionem, ut dixi, naturalis et humanæ voluntatis, sed vitiosæ, ac ejus quæ est extra naturam, facit; et totum fateamur ab omni peccato Deum liberum esse, testatur, qui secundum nos propter nos incarnatus est. Et ut compendio dicam, per unam voluntatem, solam ejus secundum carnem nativitatem eum divinam præcessisse voluntatem indicare conjicio. Per id vero quod ait, non esse voluntatis ejus diversitatem, contrarium vel repugnans quid non eum habere perhibet, sed conveniens et prorsus unitum ex toto. Unde cum nostram quidem naturam de divinitatis voluntate dicit assumptam, unius mentionem facit. Illud autem quod introducit: *Non veni facere voluntatem meam*, in medium verbo præponit [*F. leg. in medio verbum proponit*] omisso numero. Non sunt, inquit, hæc diversæ voluntatis, id est, contrariæ atque adversariæ. Ex quo duas secundum naturam existere in Salvatore voluntates manifeste colligitur. Si enim contrariam non habuit, naturalem habuit, tanquam homo. Quod enim non est contrarium naturale profecto est, et nemo contradicit. Nihil quippe in natura, vel in his quæ sunt secundum naturam, est omnino contrarium. Timor ergo est opinari, quod in ejus proprie non est sermonibus scriptum, et moliti adversarios propriæ opinionis tanquam non bonæ ad velamentum illius viri litteras faciendum, secundum utrumque has præter illius intentionem falso referentes. Advocatum quippe habet rationis sermonem omnium calumniatoris abigentem incursum. Et ego quidem sic se illius habere sensum existimo, ab omni suspitione purga-

tum. Certiorem autem mihi hunc sanctissimus fecit presbyter, dominus videlicet Anastasius abbas a seniori Roma reversus, vir scilicet incomparabilis, virtuteque divina et prudentia venustatus; qui asserens quod multum sermonem moverit ad sacratissimos magnæ illius Ecclesiæ viros, propter epistolam quæ ab eo fuerat ad Sergium scripta, percontans cujus rei gratia, vel qualiter in ea inserta fuerit una voluntas, et invenit hesitantes in hoc, et rationem reddentes. Insuper et eum qui hanc per jussionem ejus Latinis dictaverit dictionibus, dominum videlicet abbatem Joannem sanctissimum symponum, affirmantem quod nullo modo mentionem in ea per numerum fecerit unius omnimodis voluntatis, licet hoc nunc sit fictum ab his qui hanc in Græcam vocem interpretati sunt; verum nec quamlibet exinanitionem vel abolitionem naturalis secundum humanitatem Salvatoris voluntatis, sed ejus quæ nostra est, et reproba facta, perfectam dejectionem et interemptionem. Juxta quod et in invicem eorum quæ unius generis sunt efficitur bellum. Ostendere volens ab omni esse peccato mundam assumptam carnem, secundum sacratissimorum eloquiorum et paternarum doctrinarum traditionem. Et apparet qualiter hujusmodi sermones concinentes sint cum his quæ modo sunt ab exiguitate mea recitata, et veluti astipulatores factæ pro Honorio defensionis. Ego, cum hæc ille ratiocinando respondisset, miratus sum, oppido cognoscens subtilitatem ipsorum, et obstupui quodammodo super astutia eorum, qui pro uno frustra omnia gerere impie audent, et volunt, sicut eis ab olim moris, et nunc est, furtivis et falsis narrationibus eos qui contra se magnanimiter agonizant, taliter, quin et absque omni ratione ad se ipsos attrahere, et sensum fraudare, qui se nullatenus sequitur. Necessario ergo et hoc cum didicissem, significavi tibi domino, honorabilis pater, quatenus per omnia munitus, habeas qualiter insequaris adversariorum phalanges, verboque indefesse jaciens, et fide potenter superans, gloriamque hinc Unigeniti in præconium habens, et diadema hujus communionem per gratiam et unitatem.

II.

DIFFLORATIO EX EPISTOLA SANCTI MAXIMI AD PETRUM ILLUSTRUM.

Pyrrhi et sancti Sophronii Hierosolymitani episcopi atque papæ Honorii mentionem facit, ita post aliqua prosecutus.

(Mansi, Conc. Collect., t. X.)

Vestris laudabilibus syllabis dignatus es significare indigno servo tuo propter abbatem Pyrrhum. *Et post pauca*. Et futurum profecto esset ut hac forte pro causa ad redargutionem illius et omnium qui secundum illum impiam novitatem sectantur indifferenter ad divinitus conservanda tua et famosissima vestigia properarem, quatenus scirent omnes qui secundum vos pietatis sunt amatores, illorum una cum omni prorsus incerta, impietatis quoque superfluum abundantiam. Sed timui ne putarer extra sacra quidquam agere jura, præter voluntatem hoc faciens

A sanctis-imæ sedis apostolicorum virorum, qui universam plenitudinem catholicæ Ecclesiæ bene ducunt, et ordinate secundum divinam legem deducunt. Quoniam hac divina videlicet lege consistunt cœlestia et terrestria, et oportet ab ea nequaquam exorbitare, sed quæ sunt divina secundum Deum agere illos qui sancte secundum vos vivere proposuerint, quatenus et Deum gestorum habeant curatorem, et sine successu receptionem. Quoniam, famosissime domine, pejor his est, quod et antea intimavi, etiam ab antiquis hæreticis nova fides et expositio. Hanc enim multis quibus perduravit annis in episcopatu ad manifestationem reprobæ mentis suæ (nam Deus et ad nequitiam propalationem sæpe novit longanimitè sustinere, non ut hanc ampliorem per B inducias reddat, sed ut hanc ampliorem factam justius puniat), decessor quidem ejus impie in utero aluit, iste vero magis impie genuit, et rursus posteriores horum in contemptum excolunt divinitatis. *Et paulo post*: Et quod adhuc deterior illis est mos, et veluti speciale omnium perversorum hæreticorum indicium, quia et suæ ipsius impietatis obnoxios describunt innoxios. Sophronium quippe, qui prudenter divina perdocuit et prædicavit Ecclesiæ catholicæ dogmata, se in errorem movisse hac illicque susurrant. *Et post pauillum*: Divinus enim Sophronius, ut ipsi testamini, laudabilissimi, in Afrorum regione mecum et cum omnibus peregrinis monachis moras agebat, cum ipsi perversitates illas fabricarent adversus omnes. *Et post pusilla*: Et erat quidem C domus omnium per divinam concordiam et unanimatem in unum Dei favente gratia in universitate, quæ sub sole consistit, pacifica et tranquilla fide munitis Ecclesiis. Hi vero qui horum invidabant consonantiæ, ac in Christum Deum confessioni veluti quamdam caliginosam nubem et stridentem vel gravem fluctum maris ac barbarorum, nemine hos movente, quam solo dæmone turbationis amico, qui genus humanum ad simultatem concitavit, repente contra veram Christianorum fidem novam excogitaverunt ecthesin; deinde sententiæ pro ea et compositiones injutas; dein actiones monumentorum; deinde synodos latrociniales, et concursus episcoporum non voto convenientium, sed violentia contractorum, non exhortatione properantium, sed ex fuga D barbarorum peregre proficiscentium; dein jussiones et minas huc atque illuc adversus pios transmissas. Nam eum qui tunc imperabat, sophistice muneribus in servitutem redigentes. *Et post pauca*: Ex proprio nomine viro ecclie-in producere persuaserunt. *Paulo post*: Fit autem horum inimicus pariter et defensor, an potius asserendum, fautor et accusator, horum publicans argumentum et innotescens quod ipse nequaquam ex se fuerit motus, sed ab illis coactus, impiissimam fecerit ecthesin in scriptis pro se ipso hæc dicens, et rationem reddens Joanni sanctæ memoriæ quondam papæ senioris Romæ. *Et post pauillum*: Convincunt autem seipsos quod isti valde manifeste fortissimi hanc fecerint, et nullatenus ille. Neque enim quodlibet super hoc habuit studium ut-

alia circumlatus. *Post brevia*: De quibus omnia nec sensus apostolicæ facti sunt sedis, sed est risu, imo, ut magis proprie dicamus, indignissimum, utpote illorum demonstratidacis, nec adversus ipsam apostolicam sententiam temere pigritati sunt; sed quasi illius consilii, et veluti quodam ab ea recepto de sua suis contextis pro impia eclesiæ actionibus magnam Honorium acceperunt, suæ præsentis ostentationem ad alios facientes viri in pietatis maximam eminentiam. Quis itaque, itaque, et qualis Sophronius hæc et tam et per tantum temporis facere his falsiloremis? quæ hos non rogavit ecclesia? quis orthodoxus non supplicavit antistes, cesare propria hæresi clamando et obtestando? Si ultima sua expirabat sacer Arcadius, et spiritu tradebat, sed nec usque ad horam illam are cessavit. *Et post pauca*: Quid autem et Honorius, quid vero et post illum Severinus quid denique et is qui post hunc existit, sanæ? Porro is qui nunc præsidet beatissimus misit quidquam supplicationi conveniens? Oriens totus et Occidens lacrymas, lamentationes, deprecationes ex æquo tam Deo per ea, quam his per epistolas afferebant? Sed uidem horum profecto beatorum virorum flumini, et pro ea vicissitudinem in sæcula contulit. Illi autem Domini contemnentibus inducias, versionem hos benigne cohortantes, et horum rum facta per tot tempora supplicatione torsum nequaquam passi sunt cœlestem flemens: *Post aliqua*: Divinus ergo magnusque Solus tunc Alexandriam veniens, mox ex prima dederat enim etiam ipsi Cyrus ad retrahenda illa novem impietatis capitula) lugubre quid ingens vociferatus, fontes emittebat lacrymarum fervide obsecrans, supplicans, expositum pavimento ipsius vestigiis provolutus, quorum super ambonem contra catholicam Dei am prædicaret, quippe cum hæc liquido impii Apollinarii dogmata. *Et paulo post*: Taliter mihi præ omnibus reverendum caput, divina rosis insultationibus et invicem scenicis quododo illusionibus lacerabant, et sacratissimum nium tam miserabiliter lamentatum, utpote onem more cujusdam secundi Jeremiæ cadentem Ecclesiæ, tantumque divinatorum bene valde et compatentissime dogmatum ntem, nullatenus consolati sunt. *Et post non* Si enim Romana sedes non solum reprobum m, sed et male sentientem et male credentem ceit, perspicuum profecto est quia omnis qui Pyrrhum reprobaverunt anathematizat, secundam, id est catholicam Ecclesiam anathematizat. Omitto enim dicere quia utique et seipsum, sed est, si duntaxat sedi Romanæ communicat, neque Dei Ecclesiæ. Obsecro igitur, benedicti mi, præcipere omnibus, ne Pyrrhum sanctisvel alimificum nomine. Neque enim tale quid

PATROL. LXXX.

A sacra regula eum vocari permittit. A cuncta enim cecidit sanctitate, qui nimirum ab Ecclesia catholica sponte prosiliit. Non enim fas est illum ex quacunque laude cognominari, qui jam olim damnatus est et abjectus ab apostolica sede Romanæ urbis, ob externæ sensum opinionis, donec ab ea recipiatur conversus ad ipsam, imo ad Dominum nostrum per piam confessionem, et orthodoxam fidem, qua sanctificationem recipiat, sanctumque vocabulum. Itaque si vult hæreticus neque esse, neque audiri, non isti aut illi satisfaciat, superfluum quippe hoc et irrationabile est, quia sicut uno contra eum scandalizato omnes scandalizati sunt, ita quoque uno satisfacto, omnes procul dubio satisfiunt. Festinet pro omnibus sedi Romanæ satisfacere. Ille enim satisfacta, communiter ubique omnes piæ hunc et orthodoxum prædicabunt. Nam frustra solummodo loquitur, qui mihi similes suadendos ac subripiendos putat, et non satisfacit et implorat sanctissimæ Romanorum Ecclesiæ beatissimum papam, id est apostolicam sedem, quæ ab ipso incarnato Dei Verbo, sed et omnibus sanctis synodis, secundum sacros canones et terminos, universarum quæ in toto terrarum orbe sunt sanctarum Dei Ecclesiarum in omnibus et per omnia percepit et habet imperium, auctoritatem et potestatem ligandi atque solvendi. Cum hoc enim ligat et solvit etiam in cœlo Verbum, quod cœlestibus virtutibus principatur. Si enim alios quidem satisfaciendos ducit, et beatissimum Romanum papam nequaquam implorat, simile quiddam agit ei qui forte homicidii vel alterius cujusdam criminis redarguitur, et insontem se non ei qui secundum leges judicandi jura sortitus est exhibere festinat, sed tantum inutiliter et sine lucro aliis et privatis hominibus munditiam monstrare sui satagit actus, qui nullam habeant se solvendi a crimine potestatem. Quapropter, benedicti mi domine, adhuc magis extende præceptionem, quæ bene vobis et secundum placitum Dei visa fuisse dignoscitur, quo nemini licentiam habeat i-te quidquam loqui et obloqui dogmatis causa. Sed liquido discite voluntatem hujus abundantius investigantes, si velit annuere penitus veritati; et si hoc agere studuerit, et ad id secundum rationem accelerat, hortamini eum suggestionem convenienter facere ad beatissimum papam Romanum, quatenus sic per illius divinam præceptionem regulariter quæ circa ipsum sunt et decentissime moderetur ad gloriam Dei, et vestræ laudem sublimitatis.

III.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. J.

Neque vero omittenda fuerat a collectore regio, quæ initio collectaneorum a Sirmondo editorum præfationis loco posita est, Anastasii sedis apostolicæ bibliothecarii ad Joannem diaconum urbis Romanæ epistola, quæ non instituti solum operis rationem explicat, sed Honorii etiam papæ defensionem continet adversus sextæ synodi censuram, qua perstrictus inter Monothelitas videbatur, ut docet Sirmondus. Eam igitur rebus tum paulo ante præmissis de Honorio, tum sequenti volumine secuturis, omnino necessariam paucis accipe.

ANASTASII, SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIÏ EPISTOLA
AD JOANNEM DIACONUM.

Charissimo fratri Joanni digno Christi Levitæ Anastasius exiguus in Domino salutem.

Ecclesiasticam scripturæ ad multorum instructionem historiam iudustriæ tuæ promiseram ex Græco me tibi sermone quædam in Latinum versurum eloquium. Dixeras enim, et summa veritate docente perhibueras, ecclesiasticam te ordiri non posse fidenter historiam, nisi utriusque linguæ quædam rerum gestarum conscripta series ad tuam notitiam devenisset. Quapropter quia tantæ me imperitiæ recognosco, ut nec ipsius lingue mæ, in qua natus sum, ne dixerim alienæ, vim penetrare sufficiam, ac per hoc nunquam interpretandi quacunq; ratione conamen arripere præsumpsissem, consentiens a magistris reprehendi, quam te a prædicta torpore meo texenda historia removere, satisfacere tibi ecce pro viribus maturavi. Credens plane a te corrigendum quidquid meum distortum, poliendum quidquid repertum fuerit impolitum. Sane fateor, testimonium mihi perhibente conscientia, mallem hæc et huiusmodi ab aliis fieri, non tam laborem fugiens quam imperitam undecunq; scientiam meam, si tamen scientia, et non magis inscitia sit dicenda, non sciens, si salva pace fraternitatis tuæ, seu scribendæ a te historiæ proposito, hæc omittere potuissem; qui profecto tanta luce sapientiæ rutilas, ut a me non quod necessarium, sed temerarium experiri saporem proposuisse videaris. Itaque mihi, interveniente obedientia, sata ab aliis rustica falce collegisse, et ad aream Latinitatis fidei humero transvexisse sufficiat, nil videlicet addenti vel minuenti. Tuum autem erit, adjectis sententiis, veluti quodam ventilabro iudicii, ut nos historiæ dilatare, et verba nostra, quæ in ea inserenda decreveris, quasi quædam frumenta purgare. Verum nos sic et hæc et alia interpretandi propositum sumpsimus, ut nec ab ipsa verborum usquequaque circumstantia discessisse noscatur, nec pro posse a sensus veritate decidisse videatur. Porro novissimorum temporum brevia quædam opuscula transtuli, quoniam priorum temporum gesta priores, imo majores nostri transferentes, nos in huiusmodi opere prævenerunt, quemadmodum et longe præstantius transcenderunt. Igitur post chronographiam tripartitam, quam te hortante transtulimus et alia quædam brevissima opuscula, quæ ad petitum diversorum patrum et fratrum nostrorum interpretati sumus, ad manus nostras venire contigit apologiam quarti Joannis Romani pontificis pro Honorio papa a calumniatoribus impetito, quod nani Domini nostri Jesu Christi tantum scripserit voluntatem. Quæ videlicet apologia satis hunc, ut reor, excusabilem reddit, licet huic sexta sancta synodus quasi hæretico anathema dixerit, et in Dei solius jam iudicio positum reprobationis telo confoderit, cum hæreticus non ex erroris tantum deceptione, quantum ex electione non recta et contentiosa pertinaciæ generetur. Quis autem erit qui nobis

A interim dicat utrum ipse pro certo dictaverit epistolam, de qua illum anathematizandi fomitem calumniatores susceperunt, cum et ex scriptoris vel indisciplinatione, vel in pontificem odio quid contingere tale potuerit? quamvis non ignoremus, docente sancto Maximo in epistola sua, quam Marino scripsit presbytero, sanctissimum hanc scripsisse Joannem abbatem. Esto, et ipse dictator exstitit, quis hinc illum interrogavit? quis intentionem investigavit? quis hunc corrigere voluit, et ille percontanti aut emendare conanti restitit, vel contentionibus serviens resultavit? præsertim eum in Evangelio illo quo dicitur: *Nolite iudicare et non iudicabimini* (Luc. vi, 17), et cætera, nihil aliud præcipi magnis et jam magistris Ecclesiæ videtur, nisi ut ea facta, quæ debium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Sunt quippe quædam facta media, quæ ignoramus quo animo fiant, cum bono et malo fieri possint, de quibus temerarium est iudicare, maxime ut condemnemus. Denique duo sunt in quibus temerarium iudicium cavere debemus, cum incertum est quo animo quidquam factum sit, vel cum incertum est qualis futurus sit, qui nunc vel malus vel bonus apparet. Quantum autem temerarium sit iudicium præcavendum, aperte Dominus indicat, qui de Sodomitis more nostro loquitur, dicens: *Descendam, et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint, an non est ita, ut sciam* (Gen. xviii, 21). Et rursus per Moysen: *Ne maledicas surdo, ait, nec coram cæco ponas offendiculum* (Levit. xiv). Quod eisdem pene verbis Apostolus monet: *Unusquisque, inquit, nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum* (Rom. xii). Quis autem magis surdus vel mutus dicendus est quam is cui, cum exanimis et dissolutus jacet in sepulcro, nec auris patet ad objecta solemniter audiendum, necos aperitur ad objecta rationabiliter refellendum. Verum de huiusmodi iudiciis sufficiunt quæ venerabilis Anastasius apostolicæ sedis præsul ad Anastasium imperatorem scribens, sacræ Scripturæ auctoritatis pondere gravida docet. Sed ne videamur tam sanctam tamque reverendam synodum accusare, vel temere reprehendere, licere nobis opinamur de illa sentire, quæ sanctos patres nostros de Chalcedonensi magna synodo sensisse non ignoramus. Quorum unus, sanctis videlicet papa Gregorius, usque ad prolationem tantummodo canonum hæc suscipiendam fore signavit. Beatus autem papa Gelasius, in tomo de anathematis vinculo qualiter eadem synodus recipienda sit, luculentis exemplis et nonnullis divinis testimoniis innuit, ubi horum constantiam tali deliberatione concludit. Hæc, inquit, et huiusmodi exempla nos edocent, et testimonia divina confirmant, non omnia passim a quocunq; dicta, vel ubicunq; scripta indifferenter accipere, sed, retentis bonis, quæ noceant refutare. Nam et hanc quoque sanctam synodum canonica quædam capitula promulgasse, Græcorum scripta testantur, quæ tamen

pene omnia, quæ sedes apostolica non probavit, tota Latinitas reprobat. Sed quid de hæc sola dicimus, cum et secundam universalem synodum, quæ primo Constantinopoli celebrata est, in causa primatus Ecclesiarum, sedes apostolica non admittat; quin et omnes synodos sic recipiendas decernat, ut Chalcedonensem synodum admittendam fore prædictus Gelasius papa describat, pro fidei scilicet communionem et veritate catholica et apostolica, pro qua hanc fieri sedes apostolica delegavit, factamque firmavit? Verum, si omnia exaggerare volumus quæ in Honorii papæ excusationem colligere possumus, facilius charta nobis quam sermo deficiet, et interpretandi propositum ad dictationis profecto vertemus eloquium. Unum tamen dicemus, quod reticere procul dubio non debemus, quia talis est dictus Honorius, qualis est et pronuntiatus; quod ei talis non fuit, cui sit præfixa sententia, profecto non erit, quoniam sicut scriptum est: *Homo videt in facie, Deus autem in corde.*

Sed ecce, dum prolixius præfatio ad te nostra dirigitur, ab interpretandi studio procul abscessimus, ostendere gestientes, quod in apostolicæ sedis petra, quantum ad fidem pertinet, nec etiam per Honorium inventum sit unquam serpentis, id est virulentæ sectæ, vestigium. Sume igitur jam memoratam Joannis papæ pro Honorio apologiam; sume etiam et pro eodem ipso apologiam ex epistola Maximi monachi, et revera philosophi, Christique Dei nostri martyris, missa Marino presbytero, difflorata. Ipse quippe beatissimus Maximus non solum in jam dicta, sed et in ea quam scripsit ad abbatem Thalassium epistola, jam nominatam defendit Honorium. Verum etiam in epistola sua dogmatica, quam ad Petrum scripsit illustrem, magnum hunc et divinum appellat. Ex qua scilicet epistola de eodem papa Honorio et Hierosolymitano Sophronio, de quo in translatis a nobis scriptis sæpe memoriam fecimus, atque de Pyrrho Constantinopolitano hæretico patriarcha, difflorata quædam atque translata en tibi afferimus.

Præterea, interpretati sumus ex epistola ejusdem sancti Maximi ad Marinum scripta presbyterum circumstantiam de Spiritus sancti processione, ubi frustra causari contra nos innuit Græcos, cum nos non causam vel principium Filium dicamus Spiritus sancti, ut autumant, sed unitatem substantiæ Patris ac Filii non nescientes, sicut procedit ex Patre, ita eum procedere fateamur ex Filio, missionem nimirum processione intelligentes; pie interpretans, utriusque linguæ gnarus ad pacem erudiens, dum scilicet et nos et Græcos edocet secundum quiddam procedere, et secundum quiddam non procedere Spiritum sanctum ex Filio, difficultatem exprimenti de alterius in alterius linguæ proprietatem significans. Siquidem et hujusmodi pia interpretatione sanctus olim Athanasius Orientales et Occidentales super subsistentiæ vel personæ nomine dissidentes univit, dum unum idemque utrosque corde credere,

A sensuque retinere perdocuit, licet ob linguæ varietatem aliter atque aliter ore confiterentur, et importunis contentionebus desævirent. Transtulimus etiam quasdam epistolas Theodori papæ successoris prædicti papæ Joannis, juxta quod ordo posebat, scriptas ad Paulum successorem Pyrrhi, et consecratores ejus; quorum scilicet Joannis ac Theodori exitiorum sedis apostolicæ præsulum stylus epistolarum Latina redolet eloquentia; ex quo liquide constat non Græce illas, sed Latine fuisse dictatas. Unde notandum quod nonnulla quæ Latine fuerunt edita Latinitas funditus molè oblivionis obruta deplorasset, nisi ex Græcorum post fonte librorum hæc hausta sitibundo pectore resumpsisset, sicut epistolam beati papæ Felicis in Petrum sententiam proferentem Antiochenum damnationis.

B Quinimo sicut et ipsum quoque Clementem, quem Rullius nostræ linguæ redditum, restitutum, et redeuntem ad Gaudentium scribens innuit, et quod Latine scriptus fuerit et amissus, rursusque receptus, signanter ostendit. Excerpti nihilominus, et tibi ecce translata præsentio, quamdam narrationis circumstantiam ex epistola sancti Maximi ad abbatem, quid Constantinopoli legati Romani gesserint, gratia incitandæ constantiæ in causa maximæ pietatis, ad redargutionem pusillanimatorum, et agnoscendæ potestatis apostolicæ sedis contra eos qui ab ipsa quid violenter extorquere nituntur. Porro ecce nihilominus exhibeo tibi exsiliæ gesta sancti papæ Martini, quæ ad petitum venerabilis Martini episcopi Narniensis edideram, una cum Hypomnestico declarante breviter gesta sanctorum Maximi philosophi, et utriusque Anastasii, necnon et Theodori, ac Euprepî et aliorum.

IV.

EPITAPHIUM HONORII PAPÆ I.

(Baron. Ann. l. ad an. 638.)

In apside (quam fecit illustris papa) hæc circumposita carmina leguntur musivo opere exarata subtus imagines eodem opere textas, rudi (ut ferebat sæculum) stylo :

Aurea concisis surgit pictura metallis,

Et complexa simul clauditur ipsa dies.

Fontibus e nibeis credas, aurora, subire

Correptas nubes, ruribus arva rigans.

D In eodem apsidis hemicyclo recta linea qui sequuntur positi sunt versus :

Vel qualem inter sidera lucem proferet irim

Purpureusque pavo ipse colore nitens.

Qui potuit noctis vel lucis reddere finem,

Martyrum e bustis hinc reppulit ille chaos.

Sursum versa nutu quod cunctis cernitur uno,

Præsul Honorius hæc vota dicata dedit

Vestibus et factis signantur illius ora,

Lucet et aspectu lucida corda gerens.